

Niina Murto

**” MIKSI PITÄÄ TULLA SEKOILEMAAN
RUISKUJEN JA NEULOJEN KANSSA
YLEISIIN TILOIHIN TAI IHMISTEN ILMOILLE?”**

Kategoria-analyysi huumeidenkäyttäjistä verkkouutisten
keskusteluissa

TIIVISTELMÄ

Niina Murto: ”Miksi pitää tulla sekoilemaan ruiskujen ja neulojen kanssa yleisiin tiloihin tai ihmisten ilmoille?”

– Kategoria-analyysi huumeidenkäyttäjistä verkkoutisten keskusteluissa

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma

Huhtikuu 2024

Uusliberalistissa yhteiskunnassa korostuu yksilön vastuu omasta hyvinvoinnistaan. Sosiaali- ja terveyspalveluissa uusliberalistiset poliittiset valinnat näkyvät asiakkaan oman aktiivisuuden korostumisena. Marginalisoituneille huumeidenkäyttäjille tämä merkitsee palvelujen saatavuuden heikentymistä ja niihin pääsemisen hankaloitumista. Huumeiden käyttöön liittyvä stigma vaikuttaa negatiivisesti huumehoitoon hakeutumiseen sekä hoidon toteutumiseen. Tutkimustehtäväni on selvittää, millaisia ominaisuuksia ja merkityksiä verkkoutisten keskusteluissa liitetään huumeidenkäyttäjiin, sekä millaista moraalista arvottamista niissä tullaan tehneeksi.

Tutkielmani teoreettisena taustana toimii Harold Garfinkelin etnometodologia, jossa ollaan kiinnostuneita ihmisten omilla käytännöillään luomista arkielämän järjestyksistä. Tutkielmassani menetelmänä toimii etnometodologian alasuuntaus, Harvey Saksin kategoria-analyysi. Kategorisointi on ihmisten välisen vuorovaikutuksen olennainen väline; ihmiset luokittelevat asioita järjestääkseen maailmaa ja ymmärtääkseen toisiaan. Kategorioiden tutkiminen mahdollistaa sen tarkastelun, millaisia kulttuurisesti jaettu merkityksiä kategorisointi tuo näkyviin.

Aineistoni koostuu neljään keväällä 2020 julkaistuun Helsingin Sanomien verkkoutisartikkeliin kirjoitetuista lukijoiden kommentteista. Artikkelit käsittelevät huumeiden käyttöä, huumehoitoa sekä käyttöhuoneita. Aineistossa on 57 kommenttia, jotka käsittelevät huumeidenkäyttäjiä ja käyttöä. Analyysiprosessi koostui artikkelien ja keskustelujen lukemisesta useaan kertaan ja yhtenevien huumeidenkäyttäjiin liitettyjen ominaisuuksien tunnistamisesta. Muodostin aineistosta neljä kategoriaominaisuudeksi kutsumaani ryhmää, jotka nimesin seuraavasti: huumeidenkäyttäjä häiriöitä aiheuttavana rikollisena, huumeidenkäyttäjä normaalista poikkeavana ihmisenä, huumeidenkäyttäjä toivottomana tapauksena ja huumeidenkäyttäjä sairaana, potilaana ja hoivan kohteena.

Huumeidenkäyttäjä häiriöitä aiheuttavana rikollisena merkityksellistyi henkilönä, jonka potentiaalisesti aiheuttamat häiriötilanteet rikkovat julkisten tilojen normaalia järjestystä. Huumeidenkäyttäjä normaalista poikkeavana ihmisenä määrittyi alistaiseen suhteeseen muihin, tavallisiin ihmisiin. Huumeidenkäyttäjä toivottomana tapauksena tuli aineistossa määriteltyksi kaiken avun ulottumattomissa olevana ihmisenä, johon käytetyt julkiset varat ovat hukkaan heitettyjä. Huumeidenkäyttäjä sairaana, potilaana ja hoivan kohteena merkityksellistyi erityisesti riippuvuuden kautta. Riippuvuus näyttäytyi käyttäjää kontrolloivana sairautena, johon liittyi käsitys koko elämän mittaisesta epäluotettavuudesta.

Kategoriaominaisuuksia yhdisti erityisesti toiseus, moraalittomuus ja paheellisuus. Huumeiden käyttö merkityksellistyi aineistossa muuttumattomaksi ja pakonomaiseksi toiminnaksi. Huumeidenkäyttäjiin liitetty negatiivinen stigma elää voimakkaasti ihmisten mielikuvissa ja heidän tavassaan puhua huumeidenkäyttäjistä. Näillä huumeidenkäyttäjiin liitettyillä merkityksillä on todellista vaikutusta siihen, miten huumeidenkäyttäjät tulevat yhteiskunnassa kohdatuiksi ja kuinka saavutettavina palvelut käyttäjille näyttäytyvät. Negatiiviset asenteet vaikuttavat siten huumeepolitiikan tavoitteiden ja huumehoidon toteutumiseen Suomessa.

Avainsanat: huumeidenkäyttäjä, huumeet, moraalit, kategoria-analyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA	3
2.1	Huumeiden käyttö ja huume politiikka Suomessa	3
2.2	Etnometodologia teoreettisena viitekehysenä	6
3	TUTKIMUSASETELMA	8
3.1	Tutkimuskysymys ja aineiston esittely	8
3.2	Kategoria-analyysi ja analyysiprosessin kuvaus.....	10
3.3	Tutkimuseettiset kysymykset	12
4	ANALYYSIN TULOKSET	14
4.1	Huumeidenkäyttäjä häiriötä aiheuttavana rikollisena	14
4.2	Huumeidenkäyttäjä normaalista poikkeavana ihmisenä.....	15
4.3	Huumeidenkäyttäjä toivottomana tapauksena	17
4.4	Huumeidenkäyttäjä sairaana, potilaana ja hoivan kohteena	18
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	21
	LÄHTEET	25

1 JOHDANTO

Uusliberalistisen yhteiskunnan keskiössä on yksilö, joka on muista riippumaton, vapaa ja itsenäinen toimija. Uusliberaalissa tavassa tehdä politiikkaa korostuu yksilön velvollisuus huolehtia itsestään ja läheisistään, ja ihmisen arvo on sidoksissa hänen toimintakykyynsä ja itsenäisyyteensä. (Hoppania ym. 2016, 28.) Sosiaalipoliittisessa hyvinvointivaltioajattelussa on aiemmin nähty, että sosiaaliset ongelmat ovat seurausta yhteiskunnan rakenteista ja yhteiskunnalla on täten vastuu niiden lievittämisestä. Tällä hetkellä vallitsevissa ajatusmalleissa on kuitenkin siirrytty kohti yksilönvastuuta aiemman tasa-arvoajattelun sijaan. Tästä on seurannut sosiaalihuollon kentällä muun muassa se, että palveluvalikoima on supistunut, monet etuudet ovat muuttuneet vastikkeellisiksi, asiakkaan omavastuu on lisääntynyt ja ohjaus on useammin markkinaehtoista. (Kuusisto & Kalliomaa-Puha 2019, 84–85.) Sosiaalihuollon alaista päihdehuoltoa tarvitseville huumeidenkäyttäjille tämä merkitsee tarpeenmukaisen hoidon saamisen vaikeutumista ja palveluiden saavutettavuuden heikentymistä. Huumeidenkäyttäjien oman aktiivisuuden ja oma-aloitteisen hoitoon hakeutumisen merkitys korostuu.

Uusliberalistisen yhteiskunnan yksilökeskeisyys näkyy politiikan ja palvelujärjestelmän rakenteiden lisäksi ihmisten arjessa ja arvomaailmoissa. Omassa elämässään menestyneitä ihmisiä ihailaan ja arvostetaan, saavutuksia pidetään kovan työn tuloksena ja ihmiset ovat lähtökohtaisesti vastuussa itsestään ja omasta pärjäämisestään. Samalla, kun politiikassa korostuu yksilön velvollisuus huolehtia itsestään, näyttäytyy huono-osaisuus herkästi sarjana huonoja elämänvalintoja. Yhteiskunnalliset pahoinvointia tuottavat rakenteet jäävät taustalle ja ratkaisua ongelmiin pyritään löytämään yksilöiden omasta toiminnasta. Tällaisessa maailmankatsomuksessa huumeidenkäyttäjä näyttäytyy kärjistetyksi epäonnistujana, menestyjien maailmassa väärinä valintoja tehneenä laitapolun kulkijana. Onkin sen myötä tärkeää pohtia, millaiset tekijät vaikuttavat huumeidenkäyttäjien hoitoon hakeutumiseen ja siihen, miten käyttäjät tulevat

palveluissa kohdatuiksi. Huumeidenkäyttäjiin liitetyt mielikuvat ja asenteet voivat olla yksi niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat hoitoon hakeutumiseen ja kohdatuksi tulemiseen.

Tarkastelen kandidaatintutkielmassani sitä, millaisia ominaisuuksia ja merkityksiä suomalaisten verkkouutisten keskusteluissa liitetään huumeidenkäyttäjiin. Huumeiden käyttöä käsitellään erilaisissa medioissa paljon, ja niissä käytetyt puhetyt sekä heijastavat että rakentavat ihmisten käsitystä muun muassa siitä, millainen ihmisarvo huumeidenkäyttäjiksi tunnistetuilla henkilöillä on, millaista hoitoa huumeidenkäyttäjät ansaitsevat ja kuinka oikeutettua heidän näkymisensä katukuvassa on. Käsityksiin huumeidenkäyttäjien oikeudesta hoitoon tai näkymiseen julkisissa tiloissa liittyy samalla myös moraalista arvottamista. Sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisten huumeidenkäyttäjiin kohdistuvista negatiivisista asenteista on jo tietoa (Kuussaari 2006). Maallikoiden suhtautumista huumeidenkäyttäjiin on kuitenkin tutkittu vähemmän, ja tästä syystä pidän tutkielmani aihetta tarpeellisena ja ajankohtaisena.

Tutkielmani etenee siten, että luvussa 2 taustoitan aihetta tarkastelemalla huumeiden käyttöä ja huumeepolitiikkaa Suomessa. Lisäksi kerron etnometodologiasta tutkielmani teoreettisena viitekehyksenä. Tämän jälkeen esittelen tutkimuskysymyksen ja -menetelmän, kerron aineistosta ja pohdin tutkielmaani liittyviä tutkimuseettisiä kysymyksiä luvussa 3. Luvussa 4 kuvaan analyysini tulokset, jonka jälkeen luvussa 5 esittelen johtopäätökset ja analyysistä herännyttä pohdintaa.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

2.1 Huumeiden käyttö ja huume politiikka Suomessa

Huumeongelman määrittely ei ole yksiselitteistä tai tarkkarajaista. Tutkielmassani viitataan johdonmukaisesti huumeidenkäyttäjiin kaikissa tilanteissa ilman, että erittelen huumeriippuvuuden vaikeutta tai laatua. Perustelen käsitteellistä valintaa sillä, että aineistonani toimivissa kommentteissa sekä käytetään hyvin erilaisia termejä huumeidenkäyttäjiksi luokitelluista ihmisistä että viitataan vaihtelevasti moneen erilaiseen huumeiden käytön tapaan. Pääasiallisena mielenkiinnon kohteenani tutkielmassa ovat kuitenkin kasautuneesta huono-osaisuudesta kärsivät ja päihdepalveluita erityisesti tarvitsevat huumeidenkäyttäjät. Huumeet määritellään lainsäädännössä: laitton päihde on virallisesti huumausaine (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020, jatkossa THL).

Huume kuolemien määrä on Suomessa ollut nousussa; siinä missä huumausainekuolemia raportoitiin Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2006 alle 150, vuonna 2020 niitä oli 258. Miehet kuolevat huumeisiin useammin ja nuorempana kuin naiset. (Suomen virallinen tilasto 2018, jatkossa SVT; SVT 2020.) Tämän lisäksi 2010-luvun Suomessa ongelmallisesti huumeita käyttävien määrä on ollut nousussa (Rönkä 2020, 38). Suomessa yhteiskunnan huono-osaisimpiin kuuluvat moniongelmaiset huumeidenkäyttäjät, jotka kärsivät riippuvuuden lisäksi usein erilaisista fyysisistä ja mielenterveydellisistä ongelmista, sosiaalisista vaikeuksista, asunnottomuudesta ja vankilakierteistä (Perälä 2007; Leppo & Perälä 2022). Tämä ihmisryhmä jää helposti kokonaan palvelujen ulkopuolelle ja heitä palvelevat parhaiten matalan kynnyksen palvelut, joissa tarkoitus on saattaa huumeidenkäyttäjät hoidon piiriin ja vähentää huumeiden käytöstä aiheutuvia haittoja (Törmä 2007, 134).

Suomessa huumausainepolitiikan tavoitteena on ehkäistä huumeiden käyttöä ja levittämistä, jotta niistä yksilölle aiheutuvat terveydellis-sosiaaliset haitat sekä yhteiskunnalle aiheutuvat taloudelliset kustannukset jäisivät mahdollisimman pieniksi (Rönkä & Markkula 2020, 11). Huumepolitiikka toimii sekä sosiaalipolitiikan että kriminaalipolitiikan kehyksessä. Huumeiden käyttäjien oikeus hoitoon määritellään laissa, mutta huumeiden käyttö on Suomessa rangaistavaa. Huumekysymys on määritelty viime vuosikymmenien aikana Suomessa erityisesti järjestys- ja turvallisuusongelmaksi (Partanen 2002, 26). Huumausaineiden hallussapidosta tai käytöstä voidaan tuomita rikoslain nojalla sakkoa tai vankeutta (Rikoslaki 1889/39). Huumeiden käytöstä tai hallussapidosta poliisille kiinni jäävä yksilö joutuu siis ensisijaisesti rikosoikeudelliseen vastuuseen sen sijaan, että hänet ohjattaisiin hoitoon. Huumeiden kriminalisoinnin myötä huumeidenkäyttäjät on alettu nähdä moraalittomina ja rikollisina toimijoina ja tämä on keskeisesti vaikuttanut huumeidenkäyttäjien ”demonisointiin” (Hurme 2002, 299).

Tutkimusten mukaan rikoslainsäädäntöön perustuva huumausainepolitiikka syventää sosiaalisia ongelmia ja lisää sosiaalisia kustannuksia (Unlu, Tammi & Hakkarainen 2020, 13–14). On tärkeä huomio, että huumeiden käytön rangaistavuudesta huolimatta huumeiden käyttö ja huumeisiin liittyvät kuolemat ovat olleet Suomessa kasvussa 2000-luvun ajan (SVT 2018; SVT 2020). Tämä kertoo siitä, että huumeisiin kohdistuneet kontrolliin perustuvat toimet ovat olleet huumeiden käytön vähentämisen kannalta riittämättömiä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2021) ehdottaakin suomalaista huumausainepolitiikkaa kehitettävän niin, että huumeiden käyttöön puututtaisiin ensisijaisesti sosiaali- ja terveydenhuollollisilla toimilla.

Huumeidenkäyttäjien oikeus ja mahdollisuus hoitoon ja palveluihin määritellään usealla eri lailla, keskeisimpinä niistä perustuslaki, laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä, päihdehuoltolaki, sosiaalihuoltolaki ja terveydenhuoltolaki. Kunnilla on esimerkiksi velvollisuus järjestää huumeriippuvaisten hoitoon kuuluvat palvelut ja tarjota huumeiden käyttäjille mahdollisuus vaihtaa käyttövälineitä puhtaisiin. (Kotovirta & Kailanto 2020, 14.) Päihdehuollon asiakkaiden ja hoidon tarjonta eivät kuitenkaan kohtaa toisiaan; hoitoon pääsyä vaikeuttavat erityisesti viiveet palvelusiirtymissä, ammattilaisten tiedon puute ja päihdeongelmaisiin kohdistuvat negatiiviset asenteet sekä

palvelujen alueellinen eriarvoisuus fyysisessä ja taloudellisessa saavutettavuudessa (Kuussaari & Partanen 2020, 65–66; Poikonen & Kekoni 2019). Erityisesti sosiaali- ja terveystoimen peruspalveluissa työntekijöiden huumeidenkäyttäjiin kohdistuva asenneilmapiiri voi olla peräti vihamielinen ja hoitoa saatetaan pitää jopa turhana (Kuussaari 2006, 224–225). Terveystoimen ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan huumeidenkäyttäjiin kohdistuva negatiivinen suhtautuminen voi esimerkiksi estää avun hakemisen (Kailanto & Viskari 2022; ks. myös Ranta 2019, 253). Huumeidenkäyttäjiin liitetty negatiivinen stigma koskettaa erityisesti sellaisia huumeidenkäyttäjiä, jotka esimerkiksi asunnottomuuden vuoksi viettävät paljon aikaa julkisissa tiloissa ja aiheuttavat mahdollisia häiriöitä. Täten siis juuri huono-osaisimpiin huumeidenkäyttäjiin kohdistuu eniten negatiivisia asenteita. Tutkielmani kannalta tämä onkin keskeinen huomio, sillä huumeidenkäyttäjiin liitetyt negatiiviset ominaisuudet ja merkitykset ylläpitävät ja tuottavat yhteisesti jaettua, sosiaalista todellisuutta (ks. luku 2.2).

Lähivuosina Suomen julkisessa keskustelussa paljon esillä ollut ja myös kansalaisaloitteena eduskuntaan edennyt huumausainepolitiikan muutosehdotus on käyttöhuonekokeilu. Käyttöhuoneet ovat terveyden- ja sosiaalihuollon työntekijöiden valvomia tiloja, joissa huumeidenkäyttäjät voivat käyttää laittomia huumeita turvallisemmin ja hygieenisemmin. Muualla Euroopassa on näyttöä siitä, että käyttöhuoneet voivat vähentää veriteitse tarttuvien tauteiden ja yliannostuskuolemien sekä saada huumeriippuvaisia terveys- ja sosiaalipalvelujen piiriin (Euroopan huumausainepolitiikan seurantakeskus 2019, jatkossa EMCDDA). THL:n Huumeiskuolemien ehkäisyn asiantuntijaryhmä on ehdottanut määräaikaisen erillislain säätämistä, joka mahdollistaisi käyttöhuoneiden kokeilun Suomessa. Ehdotuksessa korostetaan lisäksi, että käyttöhuoneet parantaisivat todennäköisesti myös yleistä turvallisuutta ja viihtyvyyttä julkisissa tiloissa. (Kailanto & Viskari 2022.) Käyttöhuoneet palvelisivat erityisesti niitä huumeidenkäyttäjiä, joiden elämään kasautuu eniten huono-osaisuutta ja jotka harvoin päätyvät sosiaali- ja terveyspalveluiden piiriin.

Olen tässä luvussa taustoittanut suomalaista huumeiden käyttöä ja huumeepolitiikkaa. Huumeepolitiikan ja -hoidon tavoitteiden toteutumisessa on puutteita ja huumeiden ongelmallinen käyttö sekä huumeisiin liittyvät kuolemat ovat olleet kasvussa pitkään. Tähän vaikuttavat osittain huumeidenkäyttäjiin

kohdistuvat negatiiviset asenteet, minkä vuoksi käyttäjiin liitettyjä kulttuurisia merkityksiä on olennaista tarkastella ja ymmärtää.

2.2 Etnometodologia teoreettisena viitekehyksenä

Tutkin ihmisten moraalista suhtautumista huumeidenkäyttäjiin kategorianalyysin (ks. luku 3.1) avulla. Kategorianalyysi on etnometodologian alasuuntaus ja etnometodologia toimii tutkielmassani teoreettisena viitekehyksenä. Etnometodologian perinteen luoja Harold Garfinkelin mukaan etnometodologiassa tarkastellaan ihmisten tuottamia selontekoihin perustuvia käytäntöjä. Tällä tarkoitetaan ihmisten omilla käytännöillään luomaa arkielämän sosiaalista järjestystä. Etnometodologiassa katsotaan, että ihmisten arkielämän hetkessä tapahtuvat käytännöt ovat itsessään merkittäviä tutkimuskohteita sen sijaan, että ihmisten toimintaa selitettäisiin ulkopäin esimerkiksi puhtaasti normien noudattamisena. Arkielämällä viitataan sellaiseen päivittäiseen toimintaan, jossa ihmiset tapaavat muita sekä tekevät päätelmiä toistensa toiminnasta. Ihmiset käyttävät paljon aikaa selontekoihin, joilla he tekevät toisilleen ymmärrettäväksi arjen ilmiöitä. (Juhila, Jokinen & Suoninen 2012a, 20–21.)

Etnometodologiassa kulttuurilla tarkoitetaan jatkuvasti uusiutuvaa ja jaettua tietovarantoa, joka on läsnä ihmisten arkielämän puheessa ja toiminnassa (Juhila, Jokinen & Suoninen 2012b, 45). Kulttuuri on siis ihmisten käyttämää arkista tietoa. Kulttuurisen tietovarannon ajatellaan sisältävän paljon tietoa sosiaalisista kategorioista, mitä analysoidaan kategorianalyysin avulla. Kategorioihin liittyvä tieto on muodostunut ja muodostuu jatkuvasti ihmisten yhteisessä kanssakäymisessä historiallis-paikallisessa kontekstissa, joten ihmiset eivät koskaan jaa samaa tietovarantoa. Tästä huolimatta arkisessa toiminnassa ihmiset nojaavat oletukseen, että jaamme muiden kanssa kategorioihin perustuvan tiedon. Ihmiset siis olettavat automaattisesti kaikkien tunnistavan käytetyt kategoriat samalla tavalla kuin he itse ne tunnistavat. (Juhila, Jokinen & Suoninen 2012b, 46–51.) Myös huumeidenkäyttäjän sosiaaliseen kategoriaan liitetyt merkitykset ovat syntyneet ja tulevat tuotetuiksi ihmisten vuorovaikutuksessa, eivätkä siten ole objektiivisia tai kaikkien yhteisesti jakamia. Merkitykset ovat alttiita jatkuvalle muutoksille ja kuten aiemmin mainittua (ks. luku

2.1), näillä merkityksillä on todellista vaikutusta siihen, miten huumeidenkäyttäjä tulee kohdatuksi yhteiskunnassa.

3 TUTKIMUSASETELMA

3.1 Tutkimuskysymys ja aineiston esittely

Tutkielmaani ohjaa seuraava tutkimuskysymys: Mitä ominaisuuksia ja merkityksiä suomalaisten verkkouutisten keskusteluissa liitetään huumeidenkäyttäjien kategoriaryhmään? Pohdin myös, mitä näillä kategorisoinneilla tullaan kulttuurisesti tehneeksi, eli millaista moraalista arvottamista liittyy huumeidenkäyttäjiiin liitettyihin ominaisuuksiin tai toimintoihin.

Olen kerännyt aineiston käyttämällä apunani A-klinikkasäätiön ylläpitämän päihdepalvelujen ammattilaisten Nopsa-verkoston sähköpostilistaa, minne tulee noin kolme kertaa vuodessa ajankohtaiskatsaus suurimmasta osasta päihteitä koskevista uutisista. Materiaalia huumekeskusteluista löytyy niin paljon, että olen rajannut aineiston vuoden 2020 aikana julkaistuihin uutisartikkeleihin ja laajasti lukijoita tavoittaviin uutismedioihin. Aineisto koostuu neljästä Helsingin Sanomien verkkouutisartikkelista ja niihin kirjoitetuista lukijoiden kommentteista. Olen valinnut artikkelit sen perusteella, että niiden aiheet koskevat huumeidenkäyttäjiiä, jotta saisin aineistoksi huumeidenkäyttäjiiin ja käyttöön liittyviä kommentteja. Olen siis jättänyt aineistosta pois sellaiset uutisartikkelit, jotka kertovat esimerkiksi huumekaupasta tai alkoholinkäytöstä. Lisäksi olen ottanut aineistoon mukaan lukijoiden kommentteista vain suoraan huumeidenkäyttäjiiä ja käyttöä koskevat kommentit. Kommentteja on aineistossa 57 kappaletta. Aineiston artikkelit toimivat tutkielmassa aiheensa ja alustansa puolesta virikkeinä kommentteille; pääasiallisena tarkastelun kohteenani ovat siis lukijoiden kommentteissa tapahtuvat kategorisoinnit. Aineisto-otteet olen jättänyt alkuperäiseen muotoonsa kirjoitusvirheineen.

Helsingin Sanomien uutisartikkeleissa käydyt keskustelut heijastelevat ihmisten suhtautumisia huumeidenkäyttäjiiin. Tiedostan, että kaikki eivät kirjoita kommentteja ja siten otanta ei ole yleistettävissä koko yhteiskuntaan. Kommentteista löytyy kuitenkin mielipiteitä melko laajalti eri näkemyksistä. Olen

tulkinnut kommentteja parhaan kykyni mukaan tunnistuen esimerkiksi erilaisia kielen käyttötarkoituksia. Olen tunnistanut kommentteista esimerkiksi ironiaa, sanoman korostamista liioittelulla ja sarkasmia. Silloin, kun kommentin merkitys on jäänyt täysin epäselväksi, en ole ottanut sitä analyysissä huomioon.

Ensimmäinen artikkeleista (Sinisalo 2020a) uutisoi Helsingin keskustakirjasto Oodissa tapahtuvasta päihteiden käytöstä ja huumeiden piikittämisestä. Artikkelissa spekuloidaan kirjaston wc-tiloissa tapahtunutta välikohtausta, johon oletetaan liittyvän huumeet. Toinen artikkeli (Sinisalo 2020b) käsittelee myös Oodissa tapahtuvaa päihteiden käyttöä, mutta siinä haastatellaan helsinkiläisiä poliitikkoja käyttöhuoneen perustamisen mahdollisuudesta. Kolmas artikkeli (Kallionpää 2020) on Tanskassa käyttöhuoneessa työskentelevän ensihoitajan henkilöhaastattelu. Viimeinen artikkeli (Hanninen 2020) raportoi Helsingin kaupungin korvaushoitoklinikalla tapahtuvasta pistosjälkien tarkastuksesta ja siihen liittyvistä käytännöistä, joita osa potilaista pitää arveluttavana.

Kaikki aineistoksi valikoidut artikkelit käsittelevät huumeiden käyttöä nimenomaan ratkaisua vaativana ongelmana, josta on haittaa yksilölle, ympäristölle tai sitten molemmille, artikkelin näkökulmasta riippuen. Artikkelit käsittelevät huomattavasti enemmän huumeiden käytön aiheuttamia häiriöitä verrattuna esimerkiksi kiinnostukseen huumeidenkäyttäjien hyvinvoinnista tai terveydestä. Artikkeleissa korostuu huumeiden käytön haitat ympäristölle, kuten huumeidenkäyttäjien jäljiltä ympäristöön jääneet piikit, muut roskat ja epäsiisteys, sekä huumeidenkäyttäjien läsnäolon aiheuttama turvattomuuden tunne muissa ihmisissä.

Kolme neljästä aineiston artikkelista käsittelee joko keskeisesti tai vähintään aihetta sivuten käyttöhuoneita (Sinisalo 2020a; Sinisalo 2020b; Kallionpää 2020). Artikkeleissa korostuu käyttöhuoneiden ympäristön siisteyttä ja häiriöiden vähenemistä edistävä ominaisuus, kun huumeidenkäyttäjien toivotaan niiden myötä ”pysyvän poissa” julkisista tiloista. Helsingin pääkirjasto Oodissa tapahtui vuonna 2020 mahdollisesti huumeiden käyttöön liittyvä välikohtausta, jota Oodin johtaja Anna-Maria Soininvaara kommentoi Helsingin Sanomille esittäen ratkaisuksi käyttöhuoneiden perustamista Helsinkiin (Sinisalo 2020a).

”Se olisi mukavampi meidän kannalta, niin sitten ei tarvitsisi tulla tänne.”

Tutkielmani kannalta erityisen kiinnostavaa lainauksessa on se, mihin Soininvaara viittaa "meillä"? "Meidät" voi tulkita viittaavan kirjaston henkilökuntaan tai laajemmin kirjaston käyttäjiin. Joka tapauksessa "me" on tässä yhteydessä sellainen yhteisesti jaettu kulttuurinen ryhmä, mihin huumeidenkäyttäjät eivät kuulu. Me – he -puhe on stereotypisoivan luokittelun aikaansaannos, jossa synnytetään omasta näkökulmasta katsottuna toisenlaisten toisten ryhmä, joka näyttäytyy homogeenisena joukkona (Juhila 2012, 185–186). Tarkastelen näitä luokitteluja käyttämällä apunani kategorianalyysia, jota avaan tarkemmin luvussa 3.2.

3.2 Kategorianalyysi ja analyysiprosessin kuvaus

Käytän tässä tutkielmassa tutkimusmenetelmänä Harvey Sacksin kehittämää kategorianalyysia. Kategorisointi on ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja tiedon tuottamisen olennainen väline. Luokittelemme itseämme, toisiamme, eläviä olentoja ja elottomia asioita ymmärtääksemme toisiamme ja järjestääksemme maailmaa ja kokemuksiamme. Ilman tätä luokittelua ihmiset eivät pystyisi ymmärtämään toisiaan tai koordinoimaan yhteistä toimintaa. Kategorianalyysissa tätä luokittelua kutsutaan kategorisoinniksi ja siitä syntyneitä nimeämisiä kategorioiksi. Kategoriat ovat yhteisesti jakamaamme uusiutuvaa kulttuurista tietovarantoa ja mahdollistavat sen tarkastelun, minkälaisia kulttuurisesti jaettuja merkityksiä kategorisoiminen herättää eri tilanteissa henkiin. (Juhila, Jokinen & Suoninen 2012a, 18–19.) Olen tutkielmassani erityisesti kiinnostunut juuri siitä, millaisia merkityksiä ja ominaisuuksia huumeidenkäyttäjän kategoriaan liitetään ja mitä mielikuvia se herättää?

Kategorianalyysin tausta on Harold Garfinkelin etnometodologiassa, jossa ollaan kiinnostuneita siitä, miten ihmiset toisiaan kohdatessaan tuottavat arkielämän toimintojen sosiaalista järjestystä. Toisin sanoen ihmiset tietävät, tuntevat ja rakentavat yhteiskunnan sisältä päin. (Em. 22; ks. luku 2.3.) Kategorioiden käyttö arkielämässä tapahtuu paljolti huomaamattomina valintoina ikään kuin luonnostaan ja ihmiset ottavat ne annettuina, mikä tekee niistä kiinnostavan tutkimuskohteen (em. 24). Kategorianalyysista omalle tutkielmalleni keskeisimmät analyysin käsitteelliset välineet ovat kategoria,

kategoriasidonnaiset toiminnot ja kategoriaryhmä. Kategoriolla tarkoitetaan ihmistä kuvaavia ilmauksia, esimerkiksi nainen, myyjä ja eläkeläinen. Jokaista ihmistä voi kuvailla usealla kategoriolla ja arkielämässä tunnistammekin ihmisiä yleensä useiden eri kategorioiden jäseniksi ja orientoimme itsemme toimimaan tunnistamiemme kategorioiden mukaisesti. Kategoriasidonnaiset toiminnot ovat toimintoja, jotka liitetään tiettyyn kategoriaan, kuten leikkiminen lapseen. (Juhila, Jokinen & Suoninen 2012a, 27–28.) Kategoriaryhmällä viitataan ihmisten tapaan sijoittaa muita ihmisiä kategorisaatioihin perustuviin ryhmiin. Tästä toimivat esimerkkinä suomalaiset, opiskelijat, tai tämän tutkielman tapauksessa huumeidenkäyttäjät. Kategoriaryhmät mielletään ryhmiksi sen kautta, että ryhmän jäsenillä oletetaan olevan yhteisiä ominaisuuksia ja toimintatapoja. Nämä kategoriaryhmät ovat osa ihmisten moraalisen järjestyksen luomista; ihmisten selontekovelvollisuus määrittyy suhteessa näihin ryhmiin. (Juhila 2012, 175–177.)

Ihmisten luokittelu jonkin kategoriaryhmän jäseneksi on aina jossain määrin yksinkertaistavaa. Harvey Sacksin mukaan useimmat kategoriaryhmät eivät varsinaisesti ole todellisia ryhmiä, jotka jakaisivat yhteisiä ominaisuuksia. Ihmisillä on tästä huolimatta paljon tietoa erilaisista kategoriaryhmistä, ja kaikki ne ihmiset, jotka omaavat kategoriaan liittyviä ominaisuuksia, tullaan liitetyksi kategoriaryhmän jäseneksi. Sacksin mukaan tämän seurauksena kategorioiden ympärille syntyy sosiaalista kontrollia, sillä kategorian jäsenen toiminta yhdistetään myös muihin saman kategorian jäseniin. (Juhila 2012, 183.) Tällä voidaan selittää esimerkiksi sitä, minkä takia yhden huumeidenkäyttäjän tekemästä rikoksesta osoitetaan herkällä sormella koko huumeidenkäyttäjien kategoriaryhmää eli kaikkia sen jäseniä. Tällaista ihmisiä yhteen niputtavaa kategorisaatiota voidaan kutsua stereotypisoivaksi kategorisaatioksi, jossa kategorian jäseniin liitetään ominaisuuksia ja mielikuvia, jotka nähdään kyseiselle kategorialle ominaisina ja muuttumattomina (em. 184).

Muodostin kategoria-analyysin avulla kuvan siitä, millaisina huumeidenkäyttäjät merkityksellistyvät verkkouutisten keskusteluissa ja millaisia moraalisia käsityksiä heihin liitetään. Toteutin menetelmää tutkielmassani lukemalla aluksi aineiston useamman kerran lävitse luokittelematta kommentteja sen enempää teemoittain. Tämän jälkeen keräsin itselleni ylös selkeästi kommentteissa toistuvia aiheita, joiden näin merkityksellistävän huumeiden

käyttäjiä jollain tavalla. Keskeisiä aineistossa useasti toistuvia puheenaiheita olivat huumeiden käyttäjien aiheuttama turvattomuus, häiriöt, epäsiisteys ja yhteiskunnallinen taakka. Lisäksi huumeriippuvuutta määriteltiin sairauden, valintojen, toivottomuuden ja epäluotettavuuden kautta. Kokosin aineistosta nousevat merkityksellistykset neljään ryhmään, joita kutsun kategoriaominaisuuksiksi. Esittelen aineistosta muodostamani kategoriaominaisuudet luvussa 4. Huumeidenkäyttäjiin liitetyt ominaisuudet limittyvät toisiinsa ja niiden erottaminen toisistaan ei ole yksiselitteistä. Perustelen kuitenkin analyysin tuloksissa, miten edellä mainitut neljä kategoriaominaisuutta kuvaavat huumeidenkäyttäjiä verkkouutisten keskusteluissa näkyvimmin.

3.3 Tutkimuseettiset kysymykset

Aineiston anonymisoimiseksi olen poistanut kommentteista niiden kirjoittajien nimimerkit, vaikka kommentit ovat täysin julkisia ja kenen tahansa Helsingin Sanomien sivuilta luettavissa. Helsingin Sanomien uutisiin ei tarvitse kommentoida omalla nimellä, vaan kommentteja voi kirjoittaa keksityllä nimimerkillä. Anonymiteetti antaa mahdollisuuden keskustella omista mielipiteistä vapaasti ilman pelkoa leimaantumisesta tai kasvojen menettämisestä. Toisaalta anonymiteetti mahdollistaa myös trollaamisen ja avoimen vihamielisten ja herjaavien kommenttien kirjoittamisen. Trollaamisella tarkoitetaan yleensä toistuvaa ja häiritsevää käytöstä online-tiloissa. Sen tarkoituksena on saada ihmiset reagoimaan voimakkaasti ja ”jäämään jumiin” turhaan keskusteluun. (Fichman & Sanfilippo 2016, 6–8.)

Sosiaalisen median alustat, joihin verkkouutissivustojen kommenttiosiota voi verrata, eivät välttämättä tue yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisua. Jyrkät ja mielipiteitä voimakkaasti jakavat kannanotot saavat aikaan eniten keskustelua ja näkyvyyttä, siinä missä pitkät, perusteelliset ja tasapainoiset kommentit saavat vähemmän huomiota. (Rydenfelt 2019.) Tämän huomioon ottaen on tiedostettava, että juuri polarisaatiota aiheuttavat ja radikaalit kannanotot ovat sekä kommentoijien että lukijoiden kannalta houkuttelevimpia. Se ehkä ajaa ihmisiä kirjoittamaan aggressiivisempia mielipiteitä ja reagoimaan erityisesti muihin aggressiivisiin tai kärkkäisiin kommentteihin. Kommenttikeskustelua ei siis voi suoraan verrata ihmisten kasvokkain käymään keskusteluun huumeita ja

huumeidenkäyttäjää koskevista aiheista. Koska aineisto koskee paljon mielipiteitä jakavaa ja tunteita herättävää aihetta, ovat osa kommenteista huumeidenkäyttäjien ihmisarvoa vähätteleviä ja vihamielisiä. Tarkoitukseni ei ole tutkielmassa uusintaa näitä käsityksiä tai ajatuksia, sen sijaan pyrin analysoimaan niitä teorian avulla ja pohtimaan niiden merkitystä yhteiskunnallisesti.

Verkkoaineistoja tarkasteltaessa on tyypillistä, että ihmisen, datan ja tekstin raja hämärtyy, minkä seurauksena eettisten ongelmakohtien havaitseminen voi olla hankalaa (Kosonen, Laaksonen, Terkamo-Moisio & Rydenfelt 2018). Oman aineistoni tapauksessa ei ole tahoja, keltä suostumusta pyytää. Helsingin Sanomat ovat julkista mediaa ja heidän alustalleen kirjoitetut kommentit ovat lähtökohtaisesti anonyymeja ja kaikkien saavutettavissa. Omassa aineistossani mitään henkilötietoja ei ole jaettu, jonka vuoksi luvan pyytäminen ei ole tarpeellista. Tutkimuseettiset pohdintani keskittyvätkin siis tässä tutkielmassa enemmän siihen, millaista tietoa tutkielmani tuottaa, onko tutkielmassa käsiteltyjen kommenttien ja mielipiteiden nostaminen tarpeellista tai antaako tutkielmani niille liikaa tilaa tai valtaa. Olen pohdinnassani kuitenkin tullut siihen lopputulokseen, että kommenttien käsitteleminen mahdollistaa sen tarkastelemisen, mitä mielikuvia huumeidenkäyttäjiin liitetään ja mitä potentiaalisesti haitallisia seurauksia tällä on huumeidenkäyttäjien elämänlaadulle, hoidolle ja toipumiselle.

4 ANALYYSIN TULOKSET

Olen muodostanut kommenttiaineistosta neljä huumeidenkäyttäjien kategoriaryhmään liitettyä ominaisuutta ja olen nimennyt kategoriaominaisuudet seuraavasti: huumeidenkäyttäjä häiriöitä aiheuttavana rikollisena, huumeidenkäyttäjä normaalista poikkeavana ihmisenä, huumeidenkäyttäjä toivottomana tapauksena ja huumeidenkäyttäjä sairaana, potilaana ja hoivan kohteena. Tässä luvussa kuvaan tekemäni analyysin tulokset ja avaan sitä, millä tavalla huumeidenkäyttäjät tulevat merkityksellistetyiksi näiden neljän ominaisuuden kautta.

4.1 Huumeidenkäyttäjä häiriöitä aiheuttavana rikollisena

Suurin osa aineistosta koostuu kommenteista, joissa huumeidenkäyttäjiä paheksutaan heidän potentiaalisesti aiheuttamistaan häiriöistä. Huumeidenkäyttäjät näennäisesti yhtenäisenä kategoriaryhmänä tulevat ensisijaisesti merkityksellistetyiksi häiriköivän ja rikollisen toiminnan edustajina. Juuri häiriköinti ja rikollisuus näyttäytyy aineiston perusteella olevan yhteisesti jaettua kulttuurista tietoa huumeidenkäyttäjistä, sillä tätä määrittelyä vastustavat mielipiteet ovat aineistossa sekä vähemmistössä että saavat eniten vastustusta muilta keskusteluun osallistujilta.

”Miksi pitää tulla sekoilemaan ruiskujen ja neulojen kanssa yleisiin tiloihin tai ihmisten ilmoille? Kotona jokainen tehköön mitä huvittaa ja käyttäköön mitä haluaa, kunhan ei ole vaaraksi tai haitaksi muille.”

Edeltävässä aineisto-otteessa ruiskujen ja neulojen kanssa sekoilu on huumeidenkäyttäjiin liitetty kategoriasidonnainen toiminto. Sekoileminen ja häiriön aiheuttaminen liitetään useassa kommentissa huumeidenkäyttäjiin. Ruiskut ja neulat kehystetään vaarallisina, esimerkiksi puistoissa ja lasten leikkipaikoilla ”lojuvina” esineinä, joihin liittyy myös esineiden käyttäjien moraalista paheksuntaa. Aineisto-otteesta käy myös ilmi, kuinka paheksunta

liittyy erityisesti toiminnan julkisuuteen ja yleisissä tiloissa tapahtuvaan huumeiden käyttöön. Kotonaan huumeidenkäyttäjät ei ole häiriöksi tai vaaraksi. Toisin sanoen julkiset tilat kategorisoidaan ”tavallisen kansan” toimintaympäristöiksi, jonka normaaliutta huumeidenkäyttäjät rikkovat tullessaan kategorisoiduiksi sekaviksi ja arvaamattomiksi. Me – ne -asettelu näkyy monessa kommentissa; julkiset tilat ovat kunnollisille kansalaisille kuuluvia tiloja, joissa huumeiden käytön näkyminen aiheuttaa affektiivisesti voimakkaita ja ulossulkevia reaktioita.

”Pitäisikö sitten yhdenvertaisuuden vuoksi olla ryöstöhuoneita, raiskaushuoneita ja pahoinpitelyhuoneita myös?”

”Jos julkisissa tiloissa hyväksytään huumeidenkäyttö, niin sitten pitää hyväksyä tasa-arvon vuoksi myös tupakointi, alkoholinkäyttö, seksin (myös maksullisen) harrastaminen ja ainakin pienimuotoiset rikokset.”

Edeltävissä aineisto-otteissa huumeiden käyttö niputetaan yhteen ryöstön, raiskauksen ja pahoinpitelyn kanssa sekä lisäksi muiden sinänsä laillisten toimien kanssa, jotka voi nähdä paheksuttavina, jos ne tapahtuvat julkisissa tiloissa. Molemmat kommentit ovat vastauksia artikkeliin, joka käsittelee käyttöhuoneiden mahdollista kokeilua Suomessa (Sinisalo 2020b). Huumeidenkäyttäjiin liitetään tässä otteessa rikollinen käytös kategoriasidonnaisena toimintana niin vahvana, että siihen tullaan liittäneeksi kaikki muukin Suomessa laitton toiminta. Kommentit antavat vahvan viestin siitä, että luetellut rikokset ovat lähtökohtaisesti yhtä paheksuttavia, eikä niitä voi missään nimessä hyväksyä. Käyttöhuoneiden toiminta kuvataan kommentteissa huumeiden käytön mahdollistajana.

4.2 Huumeidenkäyttäjä normaalista poikkeavana ihmisenä

Toinen aineistosta muodostamani kategorio ominaisuus on normaalista poikkeava ihminen, joka perustuu näkemykseen huumeidenkäyttäjistä muista ihmisistä selkeästi erottuvana ja normeja rikkovana ryhmänä. Normaalista poikkeavuus liittyy yhteen ensimmäisen kategorio ominaisuuden (ks. luku 4.1) kanssa, sillä myös tässä ominaisuudessa on läsnä huumeidenkäyttäjien häiriköivyyttä. Olen kuitenkin muodostanut normaalista poikkeavuuden omaksi ominaisuudekseen, koska siinä korostuvat erityisesti tavallisena ihmisenä

olemisen normit ja tavallisesta ihmisyydestä poikkeamiseen liittyvä moraalinen paheellisuus.

”On ollut niin hienoa, kun kaupungilla on oma yhteinen olohuone, jossa kaikenlaiset ja kaikenikäiset ihmiset kohtaavat, ja jossa on niin monenlaisia toimintamahdollisuuksia.”

Edeltävässä aineisto-otteessa viitataan Helsingin kirjasto Oodiin kaupungin kaiken kansan yhteisenä olohuoneena, jossa Helsingin Sanomien mukaan on vuoden 2020 alussa tapahtunut huumeiden käyttöä (Sinisalo 2020a). Kommentissa viitataan yhteiseen olohuoneeseen ja toimintamahdollisuuksiin menneessä muodossa; huumeidenkäyttäjien oleminen tässä julkisessa tilassa on rikkonut normaalin ja hyväksytyin olemisen sääntöjä ja pilannut yhteisen olohuoneen ajatuksen. Kommentoija kategorisoi näin ”kaikenlaiset ja kaikenikäiset” ihmiset sellaisiksi ihmisiksi, joista ei ole normien mukaiselle olemiselle häiriötä. Kiinnostavaa otteessa on myös se, miten huumeidenkäyttäjät kategorisoidaan kokonaan ulkopuolelle jopa määritelmästä ”kaikenlaiset ihmiset”. Kaikenlaisuus vaikuttaa tässä yhteydessä viittaavaan vain kaikkeen sellaiseen, joka mahtuu tiettyihin normien sisällä toimiviin rajoihin.

”Siksi on turvattava tavallisten ihmisten oleskelu Oodissa.”

Yllä olevassa aineisto-otteessa huumeidenkäyttäjät jätetään ulkopuolelle tavallisen ihmisen määritelmästä. Aineistossa viitataan paljon huumeidenkäyttäjien aiheuttamaan turvattomuuteen sekä vedotaan turvan ja suojelun tarpeeseen, joka kohdistuu muihin kuin käyttäjiin, erityisesti lapsiin ja perheisiin. Käyttäjiä ei siis nähdä turvan kohteena, vaan he asettuvat turvattomuuden aiheuttajiksi. Sillä ei ole merkitystä, että huumeidenkäyttäjä voi olla itse vielä alaikäinen lapsi, vanhus tai osa perhettä esimerkiksi vanhemman roolissa. Hän rikkoo julkisessa tilassa olemisen rajoja ja on siten uhka moraalille järjestykselle ja normaalille olemisen tavalle.

Tämän kategoriaominaisuuden myötä huumeidenkäyttäjät tulevat siis merkityksellistetyiksi jonain muuna kuin tavallisina ihmisinä. Heidät ikään kuin riisutaan tässä yhteydessä omasta inhimillisyydestään, sillä he ovat ensisijaisesti, elleivät ainoastaan, pelkkiä huumeidenkäyttäjiä, joihin liittyy voimakasta moraalista paheksuntaa ja pahuutta. Sen sijaan tavallinen ihminen määrittyy

aineistossa sellaiseksi, joka ei aiheuta häiriöitä muille ja toimii yleisesti jaetun moraalikäsitteen mukaisesti.

4.3 Huumeidenkäyttäjä toivottomana tapauksena

Kolmas aineistosta keskeisesti nouseva huumeidenkäyttäjiin liitetty ominaisuus on toivottomuus. Tätä kategorio ominaisuutta kuvastaa se, että huumeiden käyttö kategoriasidonnaisena toimintana on huumeidenkäyttäjissä tilanteesta ja resursseista riippumatta muuttumaton ominaisuus. Käsitteet käytöstä pakonomaisena toimintana tai omana valintana vaihtelevat, mutta aineistosta on luettavissa, että huumeiden käytöstä toipumista ei pidetä todennäköisenä tai välttämättä edes mahdollisena lopputuloksena.

”Ei tuo ole henkien pelastamista, vaan väistämättömän viivyttämistä.”

”Suurin osa käyttäjistä ovat valitettavasti avun ulottumattomissa, sillä tahtotilan raittiuteen on lähdeittävä käyttäjältä ja siihen on käytännössä mahdoton ketään pakottaa.”

Edeltävissä aineisto-otteissa huumeiden käyttäminen nousee pakonomaisena kuolemaan ja kärsimykseen johtavana kategoriasidonnaisena toimintana. Huumeidenkäyttäjät nähdään sidottuina moraalittomaan ja sekä yksilöllistä että yhteiskunnallista paha väistämättä aiheuttavaan toimintaan, ja heidän uskotaan olevan kaiken avun ulottumattomissa. Stereotypisoivalle kategorisaatiolle on ominaista, että kategorioihin liitetään ominaisuuksia, joiden oletetaan olevan muuttumattomia (Juhila 2012, 184).

”Yksi ratkaisu olisi mahdollisesti evätä kalliit hoitomuodot huumeiden käyttäjiltä ja laskea täten yhteiskunnalta vaadittavien arvokkaiden hoitoressurssien todennäköisesti lisääntyvää kulutusta.”

Edeltävästä otteesta voi nähdä, millä tavalla huumeidenkäyttäjät tulevat merkityksellistetyiksi taakkana ja turhana kulueränä yhteiskunnalle ja veronmaksajille, tavallisille ihmisille. Samalla, kun huumeidenkäyttäjät nähdään toivottomina tapauksina, tulee heihin käytetyt julkiset varat nähdäksi hukkaan heitettyinä resursseina. Toivottomuutta painottavat näkemykset liittyvät erityisesti ehdotukseen käyttöhuoneiden perustamisesta Helsinkiin (Sinisalo 2020b). Vaikka käyttöhuoneiden on todettu vähentävän huumeisiin liittyviä

myrkytyskuolemia ja lisäävän huumeidenkäyttäjien pääsyä terveystalvelujen piiriin (EMCDDA 2019), aineistossa korostuu näkemys käyttöhuoneista vain väistämättömän viivyttämisenä, yhteiskunnallisten resurssien tuhlausena. Huumeidenkäyttäjät tulevat merkityksellistetyiksi siis muuttumattomina ja heidän auttamisensa tätä kautta näyttäyty tarpeettomana toimintana, josta on kenties enemmän haittaa kuin mahdollista hyötyä. Ajatus päihdeongelmaisten asiakkaiden toivottomuudesta saattaa elää sitkeästi myös sosiaali- ja terveystalvelujen palvelujärjestelmän sisäisissä rakenteissa (Andersson 2019, 134).

Aineistosta nousee toivottomuudelle myös vastapuhe. Osa kommenteista nostaa esiin huumeidenkäyttäjää arvokkaina ihmisinä ja korostaa kaikkien oikeutta ihmisarvoiseen elämään. Kyseiset näkökulmat ovat kuitenkin vähemmistössä.

4.4 Huumeidenkäyttäjää sairaana, potilaana ja hoivan kohteena

Viimeiselle aineistosta muodostamalleni kategoriaominaisuudelle keskeistä on huumeidenkäyttäjän määrittäminen sairaana. Sairaalloisuus nousee aineistosta huumeidenkäyttäjää voimakkaasti merkityksellistävänä ominaisuutena. Suhtautuminen huumeiden käyttöön sairautena vaihtelee empaattisesta jyrkkään, mutta yhteistä niille on huumeidenkäyttäjien ja riippuvuuteen vuosikymmeniä liitetty sairauskäsitys, jolle tyypillistä on ymmärtää riippuvuus lääketieteellisenä ongelmana, jonka syntymekanismit ovat epäselviä (Thombs & Osborn 2019, 33–35). Lähtökohtaisesti länsimaisten arvojen mukaisesti yhteiskunnan sairaista pidetään huolta. Huumeidenkäyttäjien kohdalla vaikuttaa kuitenkin myös käsitys huumeiden käytöstä valintana ja toisaalta huumeisiin liitetty voimakas moraalinen paheksunta.

”Aina voi pudotella lääkkeet pois ja elää puhtaana -- jos hoitokäytännöt ahdistavat, opioidiriippuvuus ei ole ykköstyyppin diabetes.”

Edeltävässä diabetekseen viittaavassa lainauksessa diabetes nähdään sairautena, johon saatu hoiva on ansaittua. Huumeriippuvuus vertautuu tähän omilla valinnoilla aiheutettuna sairauden tilana, joka on ristiriidassa hoivan ansaitsemisen kanssa. Huumeidenkäyttäjää on tässä näkemyksessä valinnoillaan

ajanut itsensä tilanteeseen, jossa hän on enemmän vastuussa omasta hoidontarpeestaan kuin esimerkiksi diabetesta sairastava ihminen. Huomionarvoista on myös se, että huumeriippuvuuden hoidosta vastaavat terveys- ja sosiaali-alan ammattilaiset. Heidän tekemiään hoitopäätöksiä, kuten päätöksiä korvaushoitolääkkeiden määräämisestä huumeriippuvuudesta kärsiville potilaille, kyseenalaistetaan aineistossa useaan otteeseen. Huumeidenkäyttäjiin liitetty moraalinen arvostelu saattaa siis joissain tilanteissa jopa ylittää sosiaali- ja terveydenhuoltoon tyypillisesti liitetyt merkitykset luotettavuudesta ja ammattitaidosta.

”On ihmisten arvomaailma mennyt pyllylleen, kun huumeidenkäyttäjätkin ovat tärkeämpiä kun vanhukset elämänsä ehtopuolella.”

Edeltävä aineisto-ote kuvastaa sitä, miten huumeidenkäyttäjä sairaana tai potilaana ei ole yhtä arvokas kuin jokin toinen hoivaa kaipaava potilasryhmä, kuten vanhukset. Huumeidenkäyttäjät määrittyvät aineistossa hierarkkisesti alempaan asemaan suhteessa toisiin potilaisiin. Hoiva on jotakin, mitä huumeidenkäyttäjä ei lähtökohtaisesti ansaitse. Jos hoivaa on tarjolla, huumeidenkäyttäjän tulee olla kiitollinen riippumatta sen laadusta ja mahdollisista epäkohdista. Aineistossa tämä korostuu erityisesti pistojälkien tarkastusta koskevan artikkelin kommentteissa. Artikkelissa haastatellaan helsinkiläisen korvaushoitoklinikan asiakkaita, jotka ovat kokeneet pistosjälkien tarkistamiseksi tehtävän riisuttamiskäytännön epäasiallisena ja epäluottamusta herättävänä toimintatapana. (Hannonen 2020.) Kommenteista käy selväksi se, että huumeidenkäyttäjällä ei ole varaa tai oikeutta valittaa saamansa hoivan laadusta, sen sijaan huumeidenkäyttäjän tulisi tuntea syyllisyyttä omasta asiointilastaan, sillä hän on siitä ensisijaisesti itse vastuussa.

”Jokainen joka on toiminut erityyppisten addiktien kanssa tietää, kuinka paljon heihin voi luottaa. Vaikka olisi ollut käyttämättä 6kk tai jopa pari vuotta ollaan taas helposti lähtöpisteessä ja keinot aineiden hankintaan ovat vanhassa muistissa. Mitä nopeammin käyttö todetaan sitä nopeammin siihen voidaan puuttua. Luottamus ja addiktio eivät ole kovin hyvin yhteenkäyvät sanat.”

Edeltävässä aineisto-otteessa huumeidenkäyttäjät kategorisoidaan konkreettisesti addikteiksi, joihin liittyy vahvasti epäluotettavuus. Huumeidenkäyttäjät tulevat määritellyiksi rajoitettuina toimijoina, jotka ovat

tahallisesti tai tahattomasti joutuneet alistumaan riippuvuuden ohjaamaan elämäntapaan. Huumeidenkäyttäjien ei voida luottaa toimivan omaksi, saati muiden, parhaaksi, vaan he ratkeavat ”vanhoille tavoille”, jos vain saavat siihen mahdollisuuden. Oteesta keskustellaan artikkelista, jossa helsinkiläisen korvaushoitoklinikan asiakkaat toivovat työntekijöiltä enemmän luottamusta (Hannonen 2020). Siitäkin huolimatta, että asiakas olisi ollut korvaushoidossa onnistuneesti jo useita kuukausia tai vuosia, epäluotettavuus ja muuttumattomuus on ominaisuus, joka ei poistu toipuneeltakaan huumeidenkäyttäjältä. Artikkelissa haastatellut korvaushoidon asiakkaat pyrkivät taistelemaan huumeidenkäyttäjän kategoriaan vastaan esimerkiksi kertomalla, että ovat jo vuosia olleet käyttämättä huumeita (Hannonen 2020). Kategoriaan aktiivisesti vastustamalla ei kuitenkaan näytä pääsevän leimasta eroon.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Millaisia merkityksiä ja ominaisuuksia huumeidenkäyttäjien kategoriaryhmään verkkouutisten keskusteluissa siis liitetään? Muodostin aineistosta neljä keskeistä kategoriaominaisuutta, jotka vaikuttivat vahvimmin edustavan verkkouutisten keskusteluihin osallistuvien ihmisten käsityksiä huumeidenkäyttäjistä. Nimesin ryhmät seuraavasti: huumeidenkäyttäjä häiriöitä aiheuttavana rikollisena, huumeidenkäyttäjä normaalista poikkeavana ihmisenä, huumeidenkäyttäjä toivottomana tapauksena ja huumeidenkäyttäjä sairaana, potilaana ja hoivan kohteena.

Aineistossa yleisin tapa merkityksellistää huumeidenkäyttäjiä oli viitata heidän potentiaalisesti aiheuttamiinsa häiriöihin ja rikoksiin. Huumeidenkäyttäjä häiriöitä aiheuttavana rikollisena näyttäytyi siivottomana ja julkisten tilojen normaaliutta rikkovana. Sen sijaan huumeidenkäyttäjä normaalista poikkeavana ihmisenä määrittyi erityisesti suhteessa muihin, ”tavallisiin” ihmisiin. Keskusteluissa viitattiin useaan kertaan Helsingin pääkirjasto Oodiin olohuoneena kaikenlaisille ihmisille, mutta huumeidenkäyttäjät eivät mahtuneet tähän kaikenlaisten ihmisten määritelmään. Aineistossa tavallinen ihminen määrittyi sellaiseksi, joka toimii yleisesti jaetun moraalikäsitteen mukaisesti. Huumeidenkäyttäjä toivottomana tapauksena merkityksellistyi kaiken avun ulottumattomissa olevana ja muuttumattomana. Käyttöhuonekokeilua pidettiin julkisten varojen tuhlausena ja huumeiden käytön jatkamista mahdollistavana ehdotuksena. Huumeidenkäyttäjä sairaana, potilaana ja hoivan kohteena merkityksellistyi huumeiden käyttöön liitetyn sairaskäsityksen kautta. Toisaalta huumeidenkäyttäjät näyttäytyivät sairautensa uhrina tai sen kontrolloimana, ja toisaalta huumeidenkäyttäjien katsottiin aiheuttaneen tilansa itse. Käyttäjät merkityksellistyivät suhteessa muihin hoitoa tarvitseviin potilasryhmiin hierarkkisesti alemmaksi niin, että heidän ei katsottu ansaitsevan hoitoa samalla tavalla kuin muiden potilaiden. Huumeriippuvuus sairautena tuotti huumeidenkäyttäjille aineistossa myös pysyvän epäluotettavuuden leiman.

Analyysissa muodostamiani ominaisuuksia yhdistää erityisesti huumeidenkäyttäjiin liitetty toiseus, moraalittomuus ja paheellisuus. Heidän olemassaolonsa rikkoo julkisten tilojen normaaliutta ja yhteiskunnan moraalista järjestystä. Stereotypisoivalle kategorisoinnille tyypillisesti verkkouutisten keskustelijat muodostivat selkeitä me – he -jaotteluja tavallisten kansalaisten ja huumeidenkäyttäjien välille (Juhila 2012, 185–186). Tämän lisäksi huumeiden käyttö nähtiin käyttäjissä pysyvänä ja muuttumattomana ominaisuutena, ja käyttäjien koettiin olevan oman riippuvuutensa kontrolloimia. Huumeriippuvuudesta toipunut ihminen ei siis välttämättä pääse leimasta eroon edes aktiivisesti leimaa vastustamalla. Keskusteluissa oli läsnä ajatus siitä, että huumeidenkäyttäjiin käytetyt julkiset resurssit tulevat heitetyiksi hukkaan. Erityisesti ikääntyneiden kategoriaryhmää käytettiin vipuvoimana, kun yritettiin perustella, miksi huumeidenkäyttäjille ei tulisi tarjota määräänsä enempää hoitoa. Huumeidenkäyttäjät ja ikääntyneet asettuivat toisilleen vastakkaisiksi kategoriaryhmiksi – viattomat ikääntyneet ja paheelliset huumeidenkäyttäjät olivat eri asemassa hoitokäytäntöjen moraalisuudesta keskustellessa. Moraalittomalla toiminnallaan ja huonoilla valinnoillaan huumeidenkäyttäjät ovat evänneet itseltään oikeuden hoivaan.

Analyysin tulokset kertovat siitä, että huumeidenkäyttäjiin kohdistuva negatiivinen stigma elää voimakkaana ihmisten mielissä ja heidän tavassaan puhua huumeidenkäyttäjistä. On mahdollista, että kategorisoinnin todellisuutta rakentava vaikutus tekee huumeidenkäyttäjien hoitoon hakeutumisesta sekä hoidon saamisesta vaikeampaa. Käyttäjien kategorisoiminen esimerkiksi toivottomiksi tapauksiksi vaikuttanee myös huumeidenkäyttäjien käsitykseen itsestään avun ulottumattomissa olevina ja vähentää täten motivaatiota hakeutua sosiaali- ja terveystalvelujen piiriin. Huumeidenkäyttäjät ovat itse kokeneet toivottomuuden kokemuksia erityisesti sosiaali- ja terveystalveluiden työntekijöiden syyllistävän tai välinpitämättömän suhtautumisen ja tuen riittämättömyyden vuoksi (Perälä 2002, 83; Leppo & Perälä 2022, 113–114). Aihetta voisikin tutkia lisää tarkastelemalla esimerkiksi sitä, kuinka paljon negatiiviset asenteet vaikuttavat huumeidenkäyttäjien halukkuuteen hakeutua hoitoon. Tämän lisäksi negatiivisilla asenteilla on vaikutusta myös siihen, miten sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset ottavat huumeidenkäyttäjät palveluissa vastaan. Huumeidenkäyttäjät ovatkin jo pitkään kärsineet hankalan

asiakkaan stigmasta sosiaali- ja terveyspalveluissa (Günther & Ranta 2019, 220; Andersson 2019, 134).

Tutkielman tekemisen aikana kiinnitin huomiota myös ilmiöön, johon en tämän tutkielman laajuudessa pystynyt keskittymään. Huumeidenkäyttäjät vaikuttivat herättävän ihmisissä erityisen voimakkaita vihamielisiä reaktioita ja negatiivisia tunteita. Tätä selittänee osin se, että sosiaaliselle medialle ja internetissä tapahtuvalle kommentoinnille on tyypillistä jyrkät ja kärkkäät mielipiteet, koska ne keräävät eniten huomiota (Rydenfelt 2019). Toinen ilmiötä selittävä tekijä voi olla se, että ihmiset usein pitävät normeista poikkeamista negatiivisena, vääränä ja ei-hyväksyttävänä (Juhila 2012, 190). Nämä negatiiviset mielipiteet vaikuttavat kohdistuvan erityisesti juuri niihin huumeidenkäyttäjiiin, joille kasautuu eniten huono-osaisuutta, osin koska he näkyvät eniten katukuvassa esimerkiksi asunnottomuuden vuoksi, mutta myös siksi, että he voivat näkyvästi poiketa julkisen tilan normatiivisuudesta käytöksellään. Huumeiden käyttöä on historiallisesti pyritty selittämään moraalisen poikkeavuuden kautta, ja vaikka se nykyään nähdäänkin ensisijaisesti sairautena, elävät moraalittomuuden ja paheellisuuden mielikuvat ihmisten mielissä edelleen (Thombs & Osborn 2019, 23–25).

Huumeiden käytön ongelma laajemmin määrittyy usein julkisessa keskustelussa sekä omassa aineistossani erityisesti häiriöiden ja ulkopuolisille aiheutuvien sosiaalisten haittojen kautta. Siitä huolimatta, että huumeiden käyttö on kansanterveydellinen ongelma, jonka syntyyn vaikuttavat useat yhteiskunnalliset rakenteet, huumeidenkäyttäjät tuntuvat näyttäytyvän ensisijaisesti ylimääräistä vaivaa aiheuttavina häiriköinä. Todellisuudessa huumeidenkäyttäjät ovat kuitenkin ihmisiä, jotka usein kärsivät moninaisista ongelmista ja ovat yhteiskunnallisen tuen ja avun tarpeessa (Perälä 2007, 259). Millaisia askelia politiikassa ja sosiaali- ja terveyspalveluissa tulisi ottaa, jotta huumeidenkäyttäjät tulisivat otetuksi vastaan empatialla? Tutkimusten mukaan juuri empaattinen ja asiakaslähtöinen suhtautuminen huumehoidon asiakkaisiin parantaa merkittävästi hoidon onnistumista ja vastaavasti empatian puute johtaa huonompiin lopputuloksiin hoidossa (Miller, Forcehimes & Zweben 2011, 49–64).

Tutkielmani tuloksia tulkitessa on syytä huomioida, että kommenttiaineiston ei voi olettaa edustavan suomalaista väestöä tasapuolisesti, sillä kaikki eivät kommentoi uutisia. On mahdotonta olettaa, millaisista ihmisistä kommentoijat

koostuvat, mutta hyvin monet ja monenlaiset ihmisten lukevat sekä verkkouutisia että niiden kommentteja. Keskustelut rakentavat ihmisten mielensisäistä maailmaa ja sen myötä myös sitä sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. Olen analyysillani valottanut sitä, että huumeidenkäyttäjät näyttäytyvät verkkouutisten keskusteluissa häiriötä aiheuttavina, normaalista poikkeavina ja muuttumattomina. Silloinkin, kun huumeongelma määritellään sairauden kautta, nähdään huumeidenkäyttäjät muita potilasryhmiä vähemmän arvokkaina. Näitä kulttuurisia merkityksiä on arvokasta ymmärtää, sillä ne suoraan vaikuttavat sekä huumeidenkäyttäjien käsityksiin itsestään että esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen ammattilaisten käsityksiin huumeidenkäyttäjistä ja heidän hoidostaan.

LÄHTEET

- Andersson, M. (2019). Äitiys on mahdollisuus. Teoksessa A. Pehkonen, T. Kekoni & K. Kuusisto (toim.), *Oikeus päihdehuoltoon*. Vastapaino, 115–139.
- Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus (2019). *Euroopan huumeraportti 2019: Suuntauksia ja muutoksia*. Euroopan unionin julkaisutoimisto.
- Fichman, P. & Sanfilippo, M. (2016). *Online Trolling and Its Perpetrators: Under the Cyberbridge*. Rowman & Littlefield.
- Günther, K. & Ranta, J. (2019). Mielenterveys- ja päihdekuntoutujan palvelusiirtymät: asumisyksikön työntekijöiden neuvottelut asiakkaiden muuttuvista palvelutarpeista. Teoksessa A. Pehkonen, T. Kekoni & K. Kuusisto (toim.), *Oikeus päihdehuoltoon*. Vastapaino, 115–139.
- Juhila, K. (2012). Poikkeavan kategorian jäsenyyden tuottaminen ja vastustaminen. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.), *Kategoriat, kulttuuri ja moraalit* (s. 175–225). Vastapaino.
- Juhila, K., Jokinen, A. & Suoninen, E. (2012a). Katégoria-analyysin juuret. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.), *Kategoriat, kulttuuri ja moraalit* (s. 17–43). Vastapaino.
- Juhila, K., Jokinen, A. & Suoninen, E. (2012b). Katégoria-analyysin teesit. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.), *Kategoriat, kulttuuri ja moraalit* (s. 45–87). Vastapaino.
- Hannonen, S. (15.2.2020). Saako hoitaja etsiä korvaushoitopotilaan iholta pistosjälkiä, vaikka huumeiden käyttö olisi hallinnassa? Potilaat arvostelevat helsinkiläistä klinikkaa. *Helsingin Sanomat*.
<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006408440.html>.
- Hoppania, H., Karsio, O., Näre, L., Olakivi, A., Sointu, L., Vaittinen, T. & Zechner, M. (2016). *Hoivan arvoiset: Hoiva yhteiskunnan ytimessä*. Gaudeamus.

- Hurme, T. (2002). Rikollinen, potilas vai anonyymi asiakas: huumausaineiden ongelmakäyttäjän ristiriitainen identifiointi. *Sosiologia*, 39(4), 296–308.
- Kailanto, S. & Viskari, I. (2022). *Huumekuolemien ehkäisyn Suomen malli: Suosituksia huumekuolemien ehkäisemiseksi*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kallionpää, K. (29.2.2020). Käyttäjien auttaja. *Helsingin Sanomat*.
<https://www.hs.fi/hyvinvointi/art-2000006422954.html>.
- Kosonen, M., Laaksonen, S., Terkamo-Moisio, A. & Rydenfelt, H. (2018). Sosiaalinen media ja tutkijan etiikka. *Etiikka.fi*.
<https://etiikka.fi/tutkimusetiikka/sosiaalinen-media-ja-tutkijanetiikka/>.
- Kotovirta, E. & Kailanto, S. (2020). Huumausainelainsäädäntö. Teoksessa S. Rönkä & J. Markkula (toim.), *Huume tilanne Suomessa 2020*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 13/20. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 12–15.
- Kuusisto, K. & Kalliomaa-Puha, L. (2019). Päihdeongelmaisen asiakkaan asema ja oikeudet – mitä sosiaalihuoltolain uudet välineet tarkoittavat päihdehuollossa? Teoksessa A. Pehkonen, T. Kekoni & K. Kuusisto (toim.), *Oikeus päihdehuoltoon*. Vastapaino, 83–113.
- Kuussaari, K. (2006). *Näkemyksen kirjo, sirpaloitunut tieto: Terveydenhuollon, sosiaalitoimen ja nuorisotoimen työntekijöiden käsityksiä huumeiden käyttäjien hoitopalvelujärjestelmästä*. Tutkimuksia 155. Stakes.
- Kuussaari, K. & Partanen, A. (2020). Huumehoito. Teoksessa S. Rönkä & J. Markkula (toim.), *Huume tilanne Suomessa 2020*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 13/20. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 63–77.
- Leppo, A. & Perälä, L. (2022). Huumeidenkäyttäjä hyvinvointivaltion katveessa: Toimijuus kilpailutetun opioidikorvaushoidon arjessa. Teoksessa M. Honkahalo, L. Jylhäkangas & A. Leppo (toim.), *Haavoittuva toimijuus: Sairastaminen ja hoiva hyvinvointivaltion laitamilla*. Vastapaino, 83–123.
- Miller, W., Forcehimes, A. & Zweben, A. (2011). *Treating Addiction: A Guide for Professionals*. The Guilford Press.
- Partanen, J. (2002). Huumeet maailmalla ja Suomessa. Teoksessa O. Kaukonen & P. Hakkarainen (toim.), *Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa*. Gaudeamus, 13–37.

- Perälä, J. (2002). Hidasta ja nopeaa: heroiinin ja amfetamiinin käytön etnografiaa. Teoksessa O. Kaukonen & P. Hakkarainen (toim.), *Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa*. Gaudeamus, 68–119.
- Perälä, R. (2007). Huumeidenkäyttäjien tulkintoja ongelmistaan ja niihin kohdistuvista sosiaali- ja terveystoimen palveluista. *Yhteiskuntapolitiikka*, 72(3), 256–271.
- Poikonen, H. & Kekoni, T. (2019). Asiakkaan oikeudet ja niihin vaikuttavat tekijät päihdepalveluissa. Teoksessa A. Pehkonen, T. Kekoni & K. Kuusisto (toim.), *Oikeus päihdehuoltoon*. Vastapaino, 49–82.
- Ranta, J. (2019). Huumehoitoa koskevat neuvot ja valinnat matalan kynnyksen palvelun asiakkaiden ja työntekijöiden vuorovaikutuksessa. Teoksessa A. Pehkonen, T. Kekoni & K. Kuusisto (toim.), *Oikeus päihdehuoltoon*. Vastapaino, 253–287.
- Rikoslaki 19.12.1889/39.
- Rydenfelt, H. (2019). Etiikka digitaalisessa mediassa. *Etiikka.fi*.
<https://etiikka.fi/media/etiikka-digitaalisessa-mediassa/>.
- Rönkä, S. (2020). Huumeiden ongelmakäytön yleisyys. Teoksessa S. Rönkä & J. Markkula (toim.), *Huümetilanne Suomessa 2020*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 13/20. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 37–40.
- Rönkä, S. & Markkula, J. (toim.). (2020). *Huümetilanne Suomessa 2020*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 13/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Sinisalo, Saga (17.2.2020a). Oodin johtaja: Päihteiden käytöstä ja huumeiden piikittämisestä on tullut arkipäiväinen ongelma. *Helsingin Sanomat*.
<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006410368.html>
- Sinisalo, Saga (18.2.2020b). Pitäisikö Helsingin paraatipaikalle perustaa huumeiden käyttöhuoneita? Poliitikot pitävät Oodin tapahtumia osana laajempaa ilmiötä. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006411599.html>.
- Suomen virallinen tilasto (2018). *Kuolemansyyt*. Tilastokeskus. Helsinki.
http://www.stat.fi/til/ksyyt/2018/ksyyt_2018_2019-12-16_tie_001_fi.html.
- Suomen virallinen tilasto (2020). *Kuolemansyyt*. Tilastokeskus. Helsinki.
http://www.stat.fi/til/ksyyt/2020/ksyyt_2020_2021-12-10_kat_006_fi.html.

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2020). Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet. *Keskeiset käsitteet*. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaisevapaihdetyo/mita-ehkaisevapaihdetyo-on/keskeiset-kasitteet>.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2021). *Lausunto kansalaisaloitteesta kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi*. https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/KAA_5_20_LaV_170221_THL_Hakkarainen.pdf?csf=1&e=bCAihH.
- Thombs, D. & Osborn, C. (2019). *Introduction to Addictive Behaviors*. The Guilford Press.
- Törmä, S. (2007). Huono-osaisimmat huumeiden käyttäjät matalan kynnyksen päiväkeskuksessa. *Janus*, 15(2), 133–148.
- Unlu, A. & Tammi, T. & Hakkarainen, P. (2020). *Drug decriminalization policy: literature review: models, implementation and outcomes*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 9/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.